

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRAȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ZI.

Pe unŭ anŭ 12 flor., pe șese luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și străinătate:

Pe anŭ 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

ANULŪ XLVIII.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O seriă garmondŭ 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisori nefrancoate nu se primesc. — Manuscripte nu se retrămit.

Nr. 160.

Vineri, 19 (31) Iuliu.

1885.

Brașovŭ, 18 (30) Iuliu 1885.

Cumcă faimósa ordonanța a d-lui Trefort dela 13 Iuliu a. c. n'are nici unŭ temei legalŭ, se póte vedé și din foile ungurescŭ, cari se ostenscŭ înzadarŭ de-a aflá argumente legale pentru justificarea ei.

Una din aceste foi este atâtŭ de sinceră d'ane spune, că preferă mai bine să lase să ne batemŭ noi înșine capulŭ cu cestiunea, decât ordonanța ministrului se unesce cu legile și cu aședămintele actuale séu nu.

Eată ce scrie „Budapesti Hirnap“ dela 22 ale luni curente:

„Cum va încapé laolaltă și cum se va puté uni autonomia confesională cu ordonanța lui Trefort, acésta lăsămŭ să-o cerceteze alții din punctulŭ de vedere alŭ drepturilor biserice greco-catolice și greco-orientale: să fi băgatŭ mai bine de samă și să nu fi pécătuitŭ de atâtea ori sub pretextulŭ autonomiei în contra statului maghiarŭ!“

Aceeași fóiă după acésta esclamaré caracteristică nu se póte stăpânŭ totuși d'a nu mărturisŭ că ordonanța ministrului de instrucțiune *restringe dreptulŭ de jurisdicțiune* alŭ autorităților nóstre bisericescŭ-scolare în afacerile disciplinare ale învățătorilor poporali.

Mai puținŭ sinceră și de aceea cu atâtŭ mai perplexă este fóiă guvernamentală din Clușiu „Magyar Polgár“ dela 28 Iuliu, când scrie:

„Dealtmíntrelea procederea ministrului este pe deplinŭ corectă și legală. (sic!) Articululŭ de lege 38 din 1868 prevede în ce casuri se póte destitui unŭ învățătorŭ din postulŭ séu. Ministrulŭ însă póte să stabilească modulŭ de procedere între marginile legeri, așa și cu ocasiunea de față, n'a făcutŭ ministrulŭ alta, decâtŭ a stabilitŭ între marginile legii modalitățile în cari póte fi delăturatŭ unŭ învățătorŭ.“

„Nu e dér causă de a vorbi de nimicirea autonomiei. De altmíntrelea, cei ce-și temŭ așa de tare autonomia, să și-o păzescă să nu sufere abuzuri, căci ce e multŭ totŭ e multŭ. Învățătorii români de altă parte vorŭ aplauda la acésta vătămăre a drepturilor autonome, căci suntŭ mântuiți de prosciere și de vagabundagiu.“

Va să dŭcă ministrulŭ aduce „mântuire celorŭ“ învățătorii români, cari „aplaudéză“ când se „vătămă“ drepturile autonome ale bisericei române! D-lŭ Trefort ar trebui să procure o decorațiă celui ce a sciutŭ să-i interpreteze atâtŭ de nemeritŭ intențiunile.

Putea să-și cruțe ostenála fóiă clușiană și să nu mai chieame legea scolară dela 1868 ca martoră la spectacolulŭ mântuirii celorŭ ce „aplaudéză“ „vătămările de dreptŭ.“

Articululŭ de lege 38 din 1868 arată clarŭ și limpede ce drepturi au confesiunile asupra scólelorŭ, cari și le înființéză și le susținŭ ele și stabilește totodată până unde se póte estinde dreptulŭ de supraveghiare alŭ guvernului.

Legea memorată lasă scólele confesionale sub jurisdicțiunea și inspecțiunea autorităților bisericescŭ și eschide a priori amesteculŭ ministrului la stabilirea modalităților sub cari sunt a se alege și a se destitui învățătorii. Șii 11—15 vorbescŭ în privința acésta destulŭ de lămuritŭ. Sinodulŭ archidieceșanŭ alŭ bisericei autonóme române greco-orientale dela 1882 și-a făcutŭ pe

basa acestei legi unŭ normativŭ pentru scólele poporale din archidieceșă declarândŭ, în § 94, că: „tóte scólele confesionale din archidieceșă stau sub jurisdicțiunea și inspecțiunea consistoriului archidieceșanŭ, respective a sinodului archidieceșanŭ.“

Aceeași lege stabilește în § 14 limitele până la cari se póte estinde supraveghierea statului asupra scólelorŭ confesionale. „Dreptulŭ și oficiulŭ guvernului“ în acésta privință — ne spune legea — este: a) a visitá din timpŭ în timpŭ prin organele sale și scólele confesionale, b) a veghiá rigurosŭ să se satisfacă condițiunilorŭ din §§-ii 11 (cu privire la edificiulŭ scólei, la calificarea învățătorilorŭ, la obiectele de învățămētŭ, la re-visitare, la frecventarea scólei) 12 (cu privire la scólele populare superióre și scólele civili înființate și susținute de confesiuni) și 13 (cu privire la preparandii), c) a supraveghia administrarea averei scolare din partea confesiunilorŭ, d) a-și câștigá date statistice despre scólele confesionale dela autoritățile confesionale.

La aceste punctes'a mai adausŭ prin legea dela 1879 dreptulŭ și oficiulŭ specialŭ alŭ guvernului d'a veghia, ca învățătorii dela scólele confesionale pe lângă studiile preparandiale să facă esamenŭ și din limba maghiară.

Eată marginile, între cari după legile actuale guvernulŭ își póte esercia dreptulŭ de supraveghiare. Ordonanța dela 13 Iuliu trece peste aceste margini și provócă astfel unŭ conflictŭ cu legea și cu aședămintele nóstre bisericescŭ.

Fóiă maghiară clușiană ne spune, că ministrulŭ a avutŭ de scopŭ a mântui pe învățătorii noștri de prosciere și de vagabundagiu. Ce vrea să dŭcă cu acésta?

Vrea să dŭcă, că nu autoritățile nóstre bisericescŭ, ci ministrulŭ va avé să judece în viitorŭ, care învățătorŭ își împlinesce datoria și decât unulŭ nu 'și-ar împlini-o așa cum cerŭ superiorii lui, ministrulŭ îl póte susține în postulŭ séu și contra voinții lorŭ. Nu este acésta o primă de încurajare pentru cei neglijenți? Nu li se spune acestora indirectŭ: n'aveți decâtŭ să vă câștigați favórea d-lui solgăbiréu și atunci nu vă mai pasă, veți rămâne învățători până la mórte!

Acésta ministrulŭ nu o dŭce în ordonanța sa, dér ce să-i facemŭ dacă organele lui ne esplică astfel intențiunile sale, dacă ni-o spunŭ pe față, că scopulŭ lui este d'a întroduce anarchia în organizațiunea nóstră scolară?

Procederea ministrului este și rămâne arbitrară și despotică. Nimicŭ nu o póte justifica, nici chiarŭ casurile singuraticé de pretinse abuzuri, de care vorbesce.

Avemŭ cause fundate d'a ne îndoi că s'ar fi întemplatŭ vr'unŭ abuzŭ, care să îndreptățescă pe ministru a lua vre-o măsură estraordinară. Din contră ne este cunoscutŭ, că abuzurile s'au comisŭ de către organele administrative, cari au luatŭ în apărare pe unii învățători neglijenți față cu autoritățile biserice.

Aceste organe nu vorŭ să înțelégă, că póte unŭ învățătorŭ românŭ să fiă premiatŭ de către vr'o societate de maghiarisare și totuși să nu-și fisisatisfăcutŭ obligămintelorŭ sale față cu scóla și cu instrucțiunea română.

Logica și dreptatea dŭce, că într'unŭ ase-

menea casŭ învățătorulŭ trebuie să fiă delăturatŭ din postulŭ séu, d-lŭ Trefort și ómenii să-i însé găsecŭ că este la loculŭ lui.

Cine mai póte să susțină în asemeni împregiurări vedá și autoritatea organelorŭ superióre scolare, cine ordinea și disciplina în scólele nóstre confesionale?

O paralelă interesantă.

Oficiosulŭ „Nemzet“, mánhitŭ de demonstrațiunea antimaghiară din Dresda, face următórea paralelă între Unguri și Germanii austriaci:

„Germanilorŭ austriaci le place să se provóce totdeuna la noi; dar ei uită deosebirea colosală de mare ce există între Ungaria și Austria, și anume nu în avantajul acesteia. La noi elementulŭ maghiarŭ forméză în părțile de dincóce de Drava aprópe jumătate, 45—46 procente din intréga populațiune. În Austria abia a treia parte, 36 procente din totŭ. La noi elementulŭ maghiarŭ a doveditŭ totdeuna cea mai mare indulgență către naționalități, și chiar dacă elŭ a fostŭ totdeuna celŭ dintéu acolo, unde era de jertfitŭ și de luptatŭ, totuși niciodată nu le-a denegatŭ naționalitățilorŭ, care locuescŭ cu elŭ într'o țeră, într'o patriă, fructele lucrării și isbéndii. Și ceea ce este fórte importantŭ: naționalitatea carea conduce statulŭ a înțelesŭ să fie totdeuna unită, când a fostŭ vorba de dominațiunea și de interesele de viață ale némului nostru.“

Deosebirea între Ungaria și Austria într'adeverŭ că e ca cerulŭ de pământŭ. În Austria guvernulŭ lucréză pentru egala îndreptățire a tuturorŭ naționalitățilorŭ, pentru federalismŭ; în Ungaria guvernulŭ lucréză pentru înabușirea naționalitățilorŭ nemaghiare. Ministrulŭ-sobolŭ și Ministrulŭ-ordonanță trăsescŭ încă, și actele lorŭ suntŭ doveđi palpabile de cea mai aprigă intoleranță față cu naționalitățile. Câtŭ pentru sacrificiu și luptă, apoi nu scimŭ, đeu, dacă la facerea unui inventarŭ n'ar rămânea elementulŭ maghiarŭ înderétulŭ Nemaghiarilorŭ. Ce e dreptŭ când e vorba de a fi Maghiarii domni, ér Nemaghiarii slugi, înțelegŭ de minune a fi uniți.

„Nemzet“ s'ar bucura fórte multŭ, când ar vedea elementulŭ germanŭ din Austria că apucă pe căile Maghiarilorŭ, dar cu jale și cu mánnire oficiosulŭ a băgatŭ de sémă, că așa ceva nici vorbă nu e să se întemple.

Pactulŭ austro-ungarŭ.

În Praga se lucră din tóte puterile, pentru a strămuta pe terenulŭ politice practice la vreme înfrățirea ceho-maghiară. O gazetă cehică face tractărilorŭ pentru pactulŭ austro-ungarŭ celŭ mai favorabilŭ prognosticŭ și dŭce, că are informațiuni din cele mai bune isvóre, că la ultimele conferințe ale ministrilorŭ s'ar fi stabilitŭ între miniștri o deplină înțelegere în tóte punctele importante și principale, de órece cei de dincolo de Leita s'au invoitŭ a ține sémă de tóte cererile îndreptățite ale Ungariei. Specialŭ pentru Cehi împregiurările suntŭ deosebitŭ favorabile. „Ungurii nu au făcutŭ nici o obiecțiune împotriva dotărei suficiente a filialelorŭ băncei naționale, anume a celei cehé din Praga, ba din potrivă au recunoscutŭ o de îndreptățită, după cum au aflatŭ de cuviinciosă păstrarea egalei îndreptățiri a limbei. Asemenea se pare că Ungurii au sprijinitŭ directŭ cererea cehilorŭ de-a se face și limbei cehé unŭ locŭ coréspondătorŭ pe bancnotele austro-ungare.“ Așa dară — observă „N. F. Presse“ — cea mai importantă afacere a pactului ar fi astfelŭ resolută, decât — nu vorŭ complica cumva Slovenii éráși lucrulŭ!

SCRILE ĐILEI.

Adunarea generală a orașului Cinci-biserici a hotărítŭ, să se facă membră a „Kultur-egylet“-ului, dândŭ 500 fl. pe sémă lui. Bine a și făcutŭ, banchetele și fanfaronadele costă bani.

Cursul la bursa de Viena

din 29 Iuliu st. n. 1885.

Table with financial data for Vienna, including bond yields and exchange rates.

Table with financial data for Vienna, including bond yields and exchange rates.

Bursa de Bucuresci.

Cota oficiala dela 16 Iuliu st. v. 1885.

Table with financial data for Bucharest, including bond yields and exchange rates.

Cursulu pietei Braşov

din 30 Iuliu st. n. 1885.

Table with market data for Braşov, including exchange rates for various currencies.

Numere singuratică a 5 cr. din „Gazeta Transilvaniei“ se pot cumpăra în tineria lui I. Gross.

NOU ABONAMENT

la

„Gazeta Transilvaniei“

Cu 1 Iuliu st. v. 1885 s'a început un nou abonament, la care invităm pe toți onorații amici și sprijinitori ai foiei noastre.

Prețulu abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:

Table showing subscription prices for Austro-Ungary in florins.

Pentru România și străinătate:

Table showing subscription prices for Romania and abroad in francs.

NB. Prețurile acestea le-amă ficsatū spre a ușurā abonaților nōștri din România plata abonamentului, fără a mai socoti agiulū.

Domnii ce se vorū abonā din nou sē binevoiascā a arēta și posta ultimā.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Mersulū trenurilor

pe linia Predealū-Budapesta și pe linia Teiușū-Aradū-Budapesta a călei ferate orientale de statū reg. ung.

Large table with train schedules for various routes, including Predeal-Budapest, Teiuș-Arad-Budapest, and Budapest-Arad-Teiuș.

Nota: Orele de nopțe suntū cele dintre liniile grōse.